

Dnr 24VN18
2024-09-27

Linda Löfvenius

Rapport: Genomförandet av val till Europaparlamentet 2024

Den 9 juni 2024 genomfördes val till Europaparlamentet. Vid planering samt arbetet inför och under genomförandet av valet bestod valkansliet av en valledare, två valsamordnare, en valhandläggare och två valmaterialansvariga.

För planering och genomförande av val i kommunen är valkansliet beroende av andra funktioner, avdelningar, bolag och nämnder. Från styrning och stöd tillkom funktioner från andra avdelningar så som kanslichef, kommunikationsstrateg, HR-strateg, beredskapssamordnare och personal från kundtjänst. För arbetet med val- och röstningslokaler samt röstning på vård- och omsorgsboenden samarbetar valkansliet med sektor Vårld Gävle, sektor Utbildning Gävle, Gavlefastigheter samt andra aktörer utanför kommunens regi.

Planeringen av arbetet startade under hösten 2023. Större delen av valkansliet blev då aktivt och tog kontakt med andra berörda aktörer för planeringsarbetet. Därefter pågick det operativa arbetet inför valet från januari fram till och med valdagen den 9 juni.

Förutsättningar och planeringsarbete

Erfarenheter efter valen till riksdag, kommun- och regionfullmäktige 2022 var att många av kommunens vallokaler och nästan samtliga förtidsröstningslokaler hade hög belastning, bland annat i form av långa köer. Vid både val- och röstningslokalerna kunde långa köer pågå stora delar av dagen och ett antal vallokaler hade långa köer kvar då vallokalen stängde på kvällen klockan 20.00. De långa köerna skapade i sin tur en ökad belastning för röstmottagarna och deras arbete i själva röstmottagningen under dagen samt rösträkningen efter att vallokalerna stängt.

I Valmyndighetens erfarenhetsrapport från valen 2022 gör de bedömningen tillsammans med många kommuner att de avskärmade valesdlarna var huvudorsaken till köerna. En stor andel av kommunerna, 45 procent av de svarande, bedömer att köerna kan ha påverkat valdeltagandet. De allra flesta av de incidenter som rapporterades in till Valmyndigheten var kopplade till valesdlar.

Vidare gör Valmyndigheten bedömningen att den nya lagstiftningen med avskärmning av valsedelställen fungerade väl för att stärka valhemligheten men att det var mycket utmanande för kommunerna att hantera till följd av långa köer under röstmottagningen som effekt. Valmyndigheten konstaterar att om inte några åtgärder vidtas före valen 2026 finns risk att problem upprepar sig eller eskalerar.

Med bakgrund mot de utmaningar som de långa köerna skapade så arbetade valkansliet i Gävle kommun med målet att på olika sätt anpassa val- och röstningslokalerna. Och på så vis minska belastning och köbildning vid valet 2024. Bland annat anpassades öppettider och själva lokalerna vid förtidsröstningen, detta med fokus på en ökad tillgänglighet för väljarna. Även många vallokaler byttes ut och förstärktes storleksmässigt till yta, med material samt personal. Tydligare redogörelse för lokalerna finns i senare avsnitt.

Granskning och avprickning av förtidsröster i vallokalerna på valdagen var en arbetsuppgift som många menade försvårades under valen 2022 på grund utav den ökade belastningen och de långa köerna. Som ett försök till att avlasta röstmottagarna i denna arbetsuppgift skapades rollen rösträknare, det var en ny roll som används för första gången vid valet 2024. Rösträknarens huvudsakliga uppdrag var att stötta de övriga röstmottagarna i deras vallokaler vid granskning av förtidsröster och att sedan hjälpa en specifik vallokal med rösträkningen efter det att vallokalen stängt.

Detta var en ny roll som testades för första gången, valkansliet rekryterade 20 rösträknare i testgruppen. De fick åkt ut till två eller tre vallokaler enligt angivet schema för att hjälpa röstmottagarna att granska förtidsrösterna i vallokalen. När detta var utfört hade de ledigt fram till dess att vallokalerna stängde, därefter åkte de till en specifik vallokal vid stängning för att räkna rösterna tillsammans med övriga röstmottagare.

Valkansliet har samlat in synpunkter från ordföranden och röstmottagare i vallokalerna samt från rösträknarna för att se hur väl testet av den nya rollen föll ut vid valet 2024. Synpunkter och erfarenheter tas med till planeringsarbetet inför kommande val.

En annan roll som rekryterades och planerades på nytt vis vid valet 2024 var ambulerande röstmottagare. Den ambulerande röstmottagningen har vid tidigare val bemannats av valkansliet själva samt med stöttning av personal från kansliet på styrning och stöd. Då den ambulerande röstmottagningen ökar så är detta upplägg inte längre lämpligt för att ha möjlighet att möta det behov som kan uppstå under förtidsröstningsperioden samt valdagen.

Inför valet 2024 rekryterades 6 ambulerande röstmottagare som bildade tre team med två röstmottagare i vardera. De ansvarade

tillsammans för den ambulerande röstmottagningen samt för att upprätta och hålla röstmottagning vid samtliga arton vård- och omsorgsboenden i kommunen.

Totalt använde sig 19 väljare av ambulerande röstmottagning vid Europaparlamentsvalet 2024 och totalt togs det emot 78 röster på kommunens vård- och omsorgsboenden.

Behovet av personal till den ambulerande röstmottagningen är svår att i förväg planera för. Vid valet 2024 tillsattes för mycket personal och timmar i förhållande till efterfrågan av den ambulerande röstmottagningen. Inför kommande val krävs det en förändring för bland annat schemaläggning och resurstillsättning samt kontinuerlig handledning från personal på valkansliet.

Som stöd för att säkerställa att genomförandet av valet till Europaparlamentet 2024 hanterades på ett rättssäkert och effektivt sätt togs en risk- och sårbarhetsanalys fram i samarbete med berörda avdelningar. Den innehåller en beskrivning av en mängd risker kopplat till valets genomförande. De rutiner och arbetssätt som har tagits fram har kunnat bearbetats med stöd från risk- och sårbarhetsanalysen och på så vis säkerställa rättssäkerheten och effektiviteten vid genomförandet av valet.

Inför valet 2024 beslutades det att erbjuda samtliga deltagande politiska partier en samordnad distribution av deras valsedlar till kommunens val- och röstningslokaler. Nämnden tog beslutet på sammanträdet den 5 april 2024 § 22, i samband med beslutet så fastställdes också en riktlinje till de partier som önskade distribution av deras valsedlar.

Riktlinjen innehåller bland annat anvisningar och information om var och när partierna kunde lämna in valsedlarna till personal på valkansliet, hur valsedlarna skulle vara packade och märkte, samt ansvarsfördelning. Vid tillfället för inlämning till förtidsröstningen mottogs valsedlar från fem partier och vid tillfället för inlämning till valdagen mottogs valsedlar från sex partier (Alternativ för Sverige, Folklistan, Klimatalliansen, Kristna värdepartiet, Medborgerlig samling och SKP). Två partier nekades att lämna in valsedlar för distribution då de ej hade följt anvisningarna i riktlinjen. De meddelades detta och gavs möjlighet att åtgärda de fel som fanns. Antal valsedlar som lämnades in varierade stort mellan partierna.

Val- och röstningslokaler

Den nya lagstiftningen från 2018 för ökat skydd av valhemligheten ställer höga krav på ändamålsenliga och tillgänglighetsanpassade val- och röstningslokaler. Efter valen 2022 blev det tydligt att en del av de

lokaler som Gävle kommun tidigare använt som val- och röstningslokaler är för små och inte längre lämpliga att nyttja.

Med bakgrund mot utmaningarna med långa köer vid valen 2022 anpassades öppettider och lokaler för förtidsröstningen med fokus på en ökad tillgänglighet för väljarna inför valet till Europaparlamentet 2024. Bland annat förändrades och förstärktes öppethållandet till på helgtid, ett flertal förtidsröstningslokaler byttes ut för att få tillgång till större lokaler, samt att bemanningen förstärktes i dessa förtidsröstningslokaler. Dessa anpassningar utfördes för att öka tillgängligheten samt för att skapa incitament för väljarna till förtidsröstning innan valdagen, och på så sätt även avlasta vallokalerna på valdagen.

Även en del vallokaler byttes ut. Lämpliga större lokaler behövde först identifieras för att sedan frångå en tidigare lokal. En del förändringar av lokaler var också nödvändiga på grund av ombyggnationer och andra anpassningar utifrån tillgänglighetskrav. Beslut kopplat till val- och röstningslokaler har tagits i nämnden 2023-11-24 och 2024-02-16 (Dnr 23VN17).

Totalt användes 12 röstningslokaler under perioden för förtidsröstningen och 52 vallokaler kopplade till de 52 valdistrikt i kommunen. Några av dessa vallokaler har placering i samma byggnad, till och med i samma lokal, exempelvis valdistrikt Hedesunda N och S som båda höll till i Folketshus. Andra valdistrikt kunde vara placerade i samma byggnad eller samma skola men i olika lokaler.

Nya lokaler kräver dels bra information om adress och öppettider för lokalen, men de kräver också bra skyltning för väljarna. Materialförrådet av skyltar, gatupratarer och beachflaggor sågs över och beställning av mer material gjorde därefter. Detta är ett moment och en återkommande kostnad vid varje val då skyltningen behöver vara tydlig.

De avskärmningar för valsedelställen som köptes in och användes vid valen 2022 kompletterades också. Det beställdes avskärmningarna så att varje vallokal hade möjlighet att ställa upp två stationer med avskärmade valsedelställen. Antalet valsedelställen kompletterades också därefter.

Varje avskärmning har möjlighet för tre valsedelställen. Dessa stationer med avskärmade valsedelsställ tar upp stor plats i lokalerna. I en del lokaler finns det inte utrymme för fler än en station, medan en del andra lokaler har större utrymme och förutsättningar för fler stationer med avskärmade valsedelställen. Därför lämnades det till röstmottagarna själva att avgöra om en eller två stationer med avskärmade valsedlar skulle användas.

Förtidsröstningen

Förtidsröstningen startade onsdag den 22 maj och pågick till och med valdagen den 9 juni. I Gävle kommun tillhandahölls 12 röstningslokaler runt om i kommunen, med varierade öppettider. På valdagen hade tre förtidsröstningslokaler öppet, varav förtidsröstningslokalen i Förvaltningshuset hade öppet under hela tiden som röstningen pågick under valdagen, 08.00-21.00.

Som nämnts tidigare var byte av lokaler och förändringar i öppettiderna en stor del av de anpassningar som gjordes för att ge väljarna goda möjligheter till förtidsröstning. För de lokaler i ytterområdena där både lokal och öppethållande förändrades var det viktigt att hitta lämpliga större lokaler i samma ytterområde, exempelvis, vid detta val nyttjades Folketshuset i Hedesunda istället för Hedesunda bibliotek, Andreassalen i Andersberg nyttjades istället för Andersbergs bibliotek och matsalen på Milboskolan nyttjades istället för skolan bibliotek.

De fyra centralt belägna förtidsröstningslokalerna Förvaltningshuset, stadsbiblioteket, konstcentrum/Silvanum och Gävle sjukhus hade öppet samtliga vardagar, Förvaltningshuset och stadsbiblioteket hade också öppet på helgerna. Övriga förtidsröstningslokaler runt om i kommunen höll öppet på helgerna. Dessa lokaler har tidigare endast haft öppet då närbiblioteken haft öppet och då aldrig på helger. Detta tillvägagångssätt med öppettider kan planeras annorlunda och anpassas inför kommande val. Kommunikationen ut till väljarna om var och när förtidsröstningen är öppen blir än viktigare vid förändringar.

PostNord avropades som leverantör av tjänster för daglig upphämtning och sortering av förtidsröster, samt leverans av förtidsrösterna till vallokalerna i kommunen på valdagen. Avtalet gäller PostNords Valtjänster 2024 med dnr 24VN6-3. Inga avvikelser utifrån avtalet finns att rapportera.

Upphämtning, sortering, samt leverans av förtidsröster till vallokalerna finns med och hanteras genom nämndens risk - och sårbarhetsanalys inför val. Momenten upphämtning och leverans är delar i utbildningen som samtliga röstmottagare genomgår inför arbete vid valet.

Under förtidsröstningsperioden tog röstningslokalerna tillsammans emot 16 796 förtidsröster. Det är en ökning med 922 förtidsröster från valet 2019.

Nedan följer en tabell för det totala antalet mottagna förtidsröster per röstningslokal under valet 2024 och från valet 2019. Observera att tabellen inte tar hänsyn till att öppettiderna och själva lokalerna har förändrats mellan valen, förändringar har skett i samtliga

förtidsröstningslokaler, för vissa handlar det endast om öppettiderna med andra är det också själva lokalen som bytts ut.

Förtidsröstningslokal	2024	2019	Differens
Andreassalen i Andersberg	378	627	-249
Bergby centralskola	329	321	+8
Bomhus Folkets Hus	741	1489	-748
Forsbacka bibliotek	214	269	-55
Folketshus i Hedesunda	263	208	+55
Förvaltningshuset	3330	2721	+609
Gävle sjukhus	2115	1856	+259
Konstcentrum/Silvanum	3341	1050	+2291
Milboskolan i Hille	416	492	-76
Sofiedalskolan i Valbo	546	959	-413
Stadsbiblioteket	4654	4803	-149
Stora Sätterskolan	469	1079	-610
Totalt	16 796	15 874	+922

Incidentrapportering fördes under hela förtidsröstningsperioden. Rapporteringen av incidenter kan inkomma till valkansliet på fler olika vis, bland annat direkt från väljare, direkt från röstmottagare i förtidsröstningslokalen eller via de dagrapporter som röstmottagarna antecknar under samtliga dagar då förtidsröstningslokalen håller öppen, dessa dagrapporter lämnas löpande in till valkansliet. Valkansliet sammanställer incidenterna och rapporterar sedan dessa till Valmyndigheten. Incidenter under förtidsröstningen handlade bland annat om väljares upplevelse i vallokalen, ordning eller saknade valsedlar, otydlighet på röstkortet om när förtidsröstningslokalerna var öppna, samt uppklistrade affischer vid förtidsröstningslokalerna Förvaltningshuset, Stadsbiblioteket, Gävle sjukhus, Andressalen i Andersberg samt Bomhus Folkets Hus. Budskapet på affischerna var en uppmaning att inte rösta i EU-valet. Majoriteten av incidenter handlar om valsedlar som placerats om i valsedelställen.

Rekrytering och utbildning av röstmottagare

Rekrytering av röstmottagare startade februari 2024 och pågick fram till och med valdagen den 9 juni. Vid årets val till Europaparlamentet arbetade cirka 360 röstmottagare tillsammans med att genomföra valet, av dessa arbetade cirka 335 röstmottagare i vallokaler på valdagen och cirka 75 röstmottagare arbetade under perioden för förtidsröstningen.

Inför start av rekryteringen fick de röstmottagare som tidigare varit med och arbetat vid val först möjligheten att anmäla intresse för att arbeta igen vid årets val. Därefter startade rekryteringen av nya röstmottagare via valnämndens rekryteringssida. Omplaceringar och avhopp skedde löpande under perioden fram till och med valdagen, detta medförde att rekryteringen var pågående till och med valdagen.

Sedan valet 2022 har valmyndigheten fått ett uttryckligt ansvar att inför varje val ta fram utbildningsmaterial avseende valet. Materialet ska tillhandahållas länsstyrelserna och valnämnderna som därefter kan komplettera och anpassa materialet så de passar utifrån de lokala förutsättningarna. Utbildningen var obligatorisk för samtliga röstmottagare som arbetade i valet.

Det hölls ca 15 utbildningstillfällen som alla genomfördes av valsamordnare tillsammans med valhandläggare eller valmaterialansvariga. Utbildningarna var uppdelade för röstmottagare på valdagen, röstmottagare i förtidsröstningen, rösträknare, ambulerande röstmottagare, mottagningen på valnatten samt, den preliminära rösträkningen.

Samtliga utbildningar för röstmottagare på valdagen planerades så att de som skulle arbeta i samma valdistrikt och vallokal fick samma utbildningstillfälle. Dock fick anpassningar göras då många personer behövde byta datum.

Nytt för detta val var att det planerades in och genomfördes egen tid för ordföranden och vice ordföranden i vallokalerna. Tillfället var till för att träffas för vidare fördjupad utbildning och möjlighet att ställa frågor till valkansliet. Tidpunkterna planerades in i direkt anslutning efter den ordinarie utbildningen för röstmottagare på valdagen som de närvarade vid. Dessa tillfällen föll väl ut och är något valkansliet tar med sig till kommande planering av utbildningar. Valmyndigheten tillhandahöll också specifikt utbildningsmaterial till ordföranden och vice ordföranden som var till stor nytta.

Efter genomförda utbildningar blev det tydligt att fler praktiska moment och övningar bör tas fram till kommande utbildningar, vilket också deltagarna efterlyser. Valmyndigheten har fått in samma synpunkter och meddelat att de arbetar med att ta fram paket med material för praktiska moment som ska gå att beställa inför kommande val. Ytterligare del att ta med och planera inför kommande val är att ha reserver för röstmottagare i beredskap inför både förtidsröstningen och valdagen, samtliga reserver bör i god tid vara utbildade.

Valdagen och mottagningen på valnatten

Under valdagen arbetade cirka 335 röstmottagare i vallokalerna placerade runt om i kommunen. Tillsammans med röstmottagarna

arbetade också valkansliet och ambulerande röstmottagare, stationerade på plats i stadshuset. Utöver valkansliet fanns också funktioner så som beredskapssamordnare, kommunikationsstrateg, webb-redaktör, samt kundtjänstpersonal tillgängliga under dagen, framför allt under delen av dagen då vallokalerna höll öppet. Arbetet startade ca 07.00 och pågick fram till och med att mottagningen av samtliga valdistrikt var klar vid ca 01.30, vallokalerna höll öppet från 08.00 till 21.00.

Vid mottagningen på valnatten arbetade valkansliet tillsammans med kanslichef och sex tjänstepersoner från styrning och stöd. Fem mottagningsstationer ställdes upp där två personer satt vid varje station och mottog de valdistrikt som inkom från vallokalerna. Samtliga som satt vid mottagningsstationerna hade fått en utbildning och genomgång av arbetet. Däremot är det svårt att förbereda sig i arbetet utan övningsmaterial, om inte Valmyndigheten tar fram övningspaket med material så kan det vara något valkansliet bör se över inför kommande val.

Då många valdistrikt kommer in under relativt samma tid till stadshuset på valnatten så bildas en kö av valdistrikt som behöver hanteras. Efter val till riksdag, kommun- och regionfullmäktige 2022 lämnade många ordföranden från vallokalerna in synpunkter om den långa väntetiden vid mottagningen. Vid detta val planerades det in fler mottagningsstationer vilket resulterade i betydligt kortare väntetid. Val till Europaparlamentet är ett val och vid valen 2026 ska tre val hanteras samtidigt, därför bör ytterligare förberedelser som kan underlätta mottagningen på valnatten tas fram.

Incidentrapportering fördes under hela valdagen. Rapporteringen av incidenter kan inkomma till valkansliet på fler olika vis, bland annat direkt från väljare, direkt från röstmottagare i vallokalen eller via det protokoll som ordförande antecknar under valdagen och som sedan lämnas in på valnatten. Incidentrapportering sker också under hela förtidsröstningsperioden. Valkansliet sammanställer incidenterna och rapporterar sedan dessa till Valmyndigheten. Incidenter under valdagen handlade bland annat om väljares upplevelse i vallokalen, oordning eller saknade valsedlar, röstlängder där häftningen ej höll ihop, felskrivningar och avprickningar i röstlängden, samt antal ångerröstande. Majoriteten av incidenter handlar om valsedlar som placerats om i valsedelställen.

Valdeltagande vid Europaparlamentsvalet 2024 jämfört med valet 2019

Det följer av Valnämndens reglemente att nämnden vid genomförande av allmänna val och folkomröstningar ska verka för ett högt valdeltagande under goda och demokratiska former. Valdeltagandet kan bland annat påverkas av tillgänglighet av val- och förtidsröstningslokaler samt informationstillgången för väljare om var,

när och hur röstning kan genomföras, vilket ligger inom nämndens ansvar.

Nedan visas en tabell för valdeltagande i Gävle kommun samt Sverige för val till Europaparlamentet 2024 samt 2019.

	2024	2019	Differens
Gävle kommun	48,3%	52,7%	-4,4
Sverige	53,4%	55,3%	-1,9

Valdeltagande vid Europaparlamentet 2024 i Gävle kommun var 48,3% (-4,4 från valet 2019). Valdeltagande i hela landet var 53,4% (-1,9 från valet 2019). Totalt antal röstande i kommunen var 38 725 av de 80 157 som var röstberättigade.

Tittar man på valdeltagandet i Gävle kommuns valdistrikt så finns det stora variationer på valdeltagandet. De med lägst valdeltagande vid valet 2024 var Andersberg C med ett valdeltagande på 26,5% och Sättra Ö med ett valdeltagande på 26,7%. Jämfört med de valdistrikt med högsta valdeltagande som bland annat var Fridhem med ett valdeltagande på 66,2%, Hagaström C med ett valdeltagande på 62,0% och Norrlandet-Utvalnäs med ett valdeltagande på 61,9%.

Valnämndens preliminära rösträkning - onsdagsräkning

Onsdagen den 12 juni höll valnämnden sin preliminära rösträkning för Europaparlamentsvalet, också kallad onsdagsräkning. Tillfället är ett formellt sammanträde för nämnden där nämndens ledamöter och icke tjänstgörande ersättare deltar. Vid 2024 års preliminära rösträkning granskade nämnden rösträkningen och själva räknandet av röster utfördes av inkallade tjänstepersoner. Tillfället var öppet för allmänheten att närvara vid.

Tillfället planerades och genomfördes med fyra stationer med 3 tjänstepersoner vid vardera station. De röster som granskades och sedan räknades var innehållet i de röda kassarna från valdagen samt inkomna förtidsröster efter valdagen och brevröster från utlandet.

Den preliminära rösträkningen kunde genomföras och slutföras under onsdagen den 12 juni. Valnämndens ordförande och vice ordförande transporterade och överlämnade därefter rösterna till Länsstyrelsen Gävleborg.

Synpunkter från röstmottagarna

Röstmottagarna, utifrån deras roll som ordförande eller vice ordförande, röstmottagare, rösträknare eller ambulerande röstmottagare fick alla möjligheten att svara på en enkät för att utvärdera valet och dess genomförande år 2024.

De fick svara på hur de upplevde delar av valet, uppdelade i följande kategorier; utbildningen, lokalen, arbetsgruppen, samt information och kontakt med valkansliet. Svartalternativen var; mycket bra, bra, okej, dåligt, mycket dåligt eller vet ej. Därefter fick de ett par frågor med möjlighet till fritextsvar. Där kunde de lämna synpunkter på lokalen, förbättringsförslag inför kommande val eller övriga synpunkter.

Enkäten skickades ut till cirka 360 personer, totalt inkom 169 svar. En redogörelse för svaren kommer ges till nämnden vid sammanträdet den 4 oktober 2024, samt att en sammanställning av inkomna synpunkterna redovisas i bilagan ”Sammanställning av röstmottagares enkätsvar Europaparlamentsvalet 2024”.